

መንፈሳዊ ሰሚናር
ደግማ- ትምህርቲ መሠረተ-እምነት
ጸሎተ ኃይማኖት
1ይ ክፋል

Church Doctrine Part I

The Creed

ብቀሻ ዲበክሉ ላይነን
ዲ. ቴድሮስ ተስፋይን
ቅድስት ማርያም ኤርትራ ኦ.ተ.ቤ/ክ በይ ኤርያ ካሊፎርንያ

ነሐሴ 16/2008

ትሕዝቶ ሰሚናር

1. መጀመሪያ
2. ደግሞ፡ ጸሎት ኃይማኖት ታሪካዊ ባይታኡን።
3. ክፍልታት ጸሎት ኃይማኖት
 - ❖ 1. ሐድነት አምላክ (ብሐቂ ብሐደ አምላክ ንአምን)
 - ❖ 2. እምነት ሥላሴ
 - ❖ 3. ተሠጋውነት፡ ተበጃውነትን ድሕነትን
 - ❖ 4. ጥምቀትን ሕድገት ሐጢአትን
 - ❖ 5. ትንሣኤ ምዉታትን ዘለአለማዊ ህይወትን
 - ❖ 6. ካልአይ ምጽአት ክርስቶስን ፍርድን
 - ❖ 7. ሐንትን ቅድስትን ጉባኤ ኃዋርያት (ቤተክርስቲያን)
4. ሰሚናር ንምድላው ዝተወከሰና ሎም መጻሕፍቲ

መጻተዊ

- ❖ ትምህርቲ ቤተክርስቲያን (መጽሐፍ ቅዱስ)፡ ደግማን ቀኖናን ይሓቁ።
- ❖ ደግማ፡ እምነት አብን ወልድን መንፈስ ቅዱስን'ዩ ንዘልኣለም ዘይቐየርዩ፡ መሠረቱ መጽሐፍ ቅዱስ'ዩ። ምስ ድሕነት ወዲ ሰብ ዝተተሓሓዘ እዩ። ንኣብነት ጸሎተ ኃይማኖት።
- ❖ Dogmas represents our faith in God i.e. our communion with God the Father in Jesus Christ, the incarnate Word of God, by His Holy Spirit. E.g. the Creed.
- ቀኖና፡ ስርዓት ቤተክርስቲያን'ዩ፡ ሃዋርያትን ተኸተልቶምን ዘቆምዎ እዩ። (ንኣብነት ናይ መጀመርያ ቀኖና ግብ. ሃዋ 15፡23-29) አብ ክልተ ከኣ ይኸፈል፡-
- Church Canon: Universal vs. National Canons
 1. ዓለም ለኻዊ ቀኖና፡ ብቅ. ሲኖዶስ ናይ ኩለን ኦርቶዶክሳል ተዋሕዶ ቤተክርስቲያናት ጥራሕ ኪቐየር ይከኣል። (ንኣብነት ፓትርያርክ ብህይወት ከሎ አብ ርእሴኡ ካልእ ኣይሸየምን። እምነት ሥላሴ ክሒዱ እንተተረኸበውን ንኣተኣላልያ እቲ ጉዳይ ዝምልከት ብ₃₂₅ ዓ.ም. ዝቐመ ሕጊ ቤተክርስቲያን ኣሎ። ካቶሊካውያንን ኦርቶዶክሳውያንን ቅድሚ ምፍልላዮም ዝቐመ ሕጊ እዩ።)
 2. ሃገራዊ ቀኖና፡ ቦቲ ናይታ ሃገር ቅ. ሲኖዶስ ኪቐየር ይከኣል። (ንኣብነት ቤተክርስቲያን እትጥቀመሉ ቋንቋ ግእዝ፡ ትግርኛ)

ጸሎተ ኃይማኖት (The Creed)

- ❖ መሠረት ናይ ክርስትና እዩ። ኩለን ናይ ክርስትያን ማሕበራት ከኣ ይአምናሉ። ንጸሎተ ኃይማኖት ዘይአምኑ ክርስትያን ተብሂሎም ኣይጽውዑን። (ንኣብነት መሰኻኸር ጅሆኻ፡ ሰዓብቲ ኣድቨንቲስት)
- ❖ 1ይ ክፋላ ኣብ 325 ዓ.ም. ጉባኤ ንቅያ ተደርሰት። ኣምላኸነት ናይ ክርስቶስ ንዝኸሓደ “ካህን ኣርዮስ” ዝተዋህበ መልሲ (ተራ ፖፕ ኣሌክሳንድሮስን (መበል¹⁹ ፓትርያርክ) ዲያቆን ኣትናቴዎስን ዕዙዝ ኔሩ)።
- ❖ 2ይን መወዳእታን ክፋላ ከኣ ኣምላኸነት ናይ መንፈስ ቅዱስ ንዝኸሓደ “መቅደንዮስ” ምልሲ ንምሃብ ኣብ ኤፌሶን (381 ዓ.ም.) ኣብ ዝተገብረ ዓለም ለኻዊ ጉባኤ ተደርሰት።
- ❖ ኣብ ቤ/ክ መምዘኒ ናይ ንኡስ ክርስትያን ኮይኑ የገልግል ኔሩ።
- ❖ ኣብ ዓለም ዘለዋ ኣብያተ ክርስትያናት ብዝተፈላለዩ ስርዓት ኣምልኾ እኳ እንተተፈላለያ ኣብ ጸሎተ ኃይማኖት ሕቡራት እየን። (ንኣብነት ኣብ ውሽጢ ዓለም ለኻዊ (ወይ ሃገራዊ) ማሕበር መጽሓፍ ቅዱስ ዝተጠርነፋ ኣብያተ ክርስትያናት)
- ❖ ኣቦታት ቤተክርስትያን፡ ጸሎተ ኃይማኖት መግለጺ ኣምነትና ስለዝኾነ ኣብ መዓልታዊ ጸሎትና ኪንደግሞን፡ ኣካል ጸሎትናን ቅዳሴናን ጌሮም ሰሪዖምልና።

1ይ. ብሓቂ ብሓደ አምላኽ ንኣምን

- ❖ እምነት እንታይ እዩ? መልሲ ሓዋርያ ጳውሎስ...
- ❖ “እምነት ግና ነቲ ተስፋ ዝግበሮ ነገር፡ ርግጽ ብምግባርን ናይቲ ዘይርእ ነገር ምርዳእን እያ።” እብ 11:10
- ❖ ንኣብነት ኣብ ዓለም ብዙሓት ክንርድኦም ዘይንኸእል ግን ንኣምኖምን ንግልገለሎምን ነገራት ኣሎዉ። ኤየርፕሌን፡ ኮምፒተር፡ ኤለትሪክ ቴለፎን...ውሽጣዊ ኣካላትናን ኣሰራርሕኡን።
- ❖ ክርስቲያን ከኣ ዋላ ብኣእምሮና ኣይንብጽሓዮ እግዚኣብሔር ዝብሃል ሓደ አምላኽ ከምዘሎን ብሓቂ (ብልቢ) እንተሲዕብናዮ ኣብ ሰማይን ኣብ ምድርን ከምእንረብሕ ንኣምን። (እብ 11:6)። እምነት ምስ ኣእምሮ ኣይጋጮን እዩ፡ ግን ልዕሊ ኣእምሮ እዩ።
- ❖ እምነት ልባዊ ዕግበትን፡ ኣእምሮዊ (ቃላዊ ምስክርነት) ተቐባልነትን የድልዮ። “...ሰብ ብልቡ ኣሚኑ ይጸድቕ፡ ብኣፉ ተኣሚኑዎን ይድሕን...” ሮሜ 10:11
- ❖ ንኣብነት እንዳተጠራጠርካ ኣየርፕሌን ተሰቂልካ ኣብ ዝደለኻሉ ትበጽሕ። ንኣምላኽ እንዳተጠራጠርካ ግን ክርስቲያን ኣይትኸውንን ኢኻ።
- ❖ እምነት ፈጣሪ ካብ ወለድና ስለዝወረሰናዮ ጥራይ ሓቀኛ ኣመንቲ ኣይገብረናን እዩ። ብልቢ ክንዓግብ፡ ብኣእምሮና ክንቅበሎ ይግባእ። ብድሔሩኡ ኢና ክርስቲያን ጌሮም ስለዘዕበዩና ንወለድና ነመስግኖምን ነኸብሮምን። ምስላ ኣቦታትና፡ “ኃይማኖት/እምነት ፈጣሪ፡ ዘይብሉ ሰብን ልጓም ዘይብሉ ፈረስን ሓደ እዮም”
- ❖ ኣብ ዓለም ብዙሕ ምህታትን ኣበርክቶን ዝገበሩ ክርስቲያናት ብዙሓት እዮም።

1ይ. ብሓቂ ብሓደ ኣምላኽ ንኣምን

- ❖ ብኣብ ወልድን መንፈስ ቅዱስን፡ ብሓደ ኣምላኽ፡ ንኣምን።
- ❖ ቀዳማይ ትእዛዝ “ኣነ እግዚኣብሔር ኣምላኽካ እየ...ካልኦት ኣማልኽቲ (ኣምላኽት) ኣብ ቅድመይ ኣይሃልዉኻ (ዘጽ 20፡2-3)
- ❖ “...ኣነ እየ እግዚኣብሔር፡ ብጀካይ ካልእ መድሓኒ የልቦን።” ኢሳ 43፡10-11
- ❖ “እቶም ኣብ ሰማይ ዝምስክሩ፡ ሠለስተ እዮም። ኣቦ፡ ቃል፡ መንፈስ ቅዱስ፡ ሠለስቲኦም ከኣ ሓደ እዮም።” 1ዮሃ 5፡7።
- ❖ ኣጋንንቲ ብሓደ ኣምላኽ ይኣምኑ (ያዕ 2፡19)።
- ❖ ጎይታናን መድሓኒናን ኢየሱስ ክርስቶስ “ብስም ኣብን ወልድን መንፈስ ቅዱስን ምሃሩን ኣጥምቐን” በለ እምበር “ብኣስማት” ኣይበለን። ማቴ 28፡19-20።
- ❖ እምብኣር ክርስትያን ብሓደ ኣምላኽ እምበር፡ ብቡዙሓት ኣማልኽቲ ኣይንኣምንን ኢና።
- ❖ “ኣነ ኣብ ኣቦይ ከምዘሎኹ፡ ኣቦውን ኣባይ...” ዮሃ 14፡10... “ኣነን ኣቦን ሓደ ኢና” ዮሃ 10፡30
- ❖ ኣቦታት ቤ/ክ ንሠለስተነትን ሓድነትን ከስተምህሩ እዘን ዝስዕባ ምሳሌታት ሂቦምና ኣሎዉ። ጸሓይ፡ ካብኣ ዝምንጩ ሙቐትን ብርሃንን፡ ሰለስተ ጸሓያት ኣየብለንን።
- ❖ ኣብ ውሽጢ ሓደ ሰብ፡ ልቢ፡ ቃልን እስትንፋስን ኣሎ፤ እዚ ሰለስተ ሰባት ኣየብልን።

ንኹሉ ፍጥረት ዝመልኽ ኣምላኽ ኢና ንኣምን

- ❖ ህይወት ዘሎዎን ዘይብሉን ኩሉ ኣብ ትሕቲ ምልኪ ኣምላኽ እዩ።
- ❖ ንደቂ ሰብ ግን ካብ ፍጥረት ኣዳም ጀሚሩ ነጻ ፍቓድ ሂቡ እዩ። ስለዚ ደቂ ሰባት ነጻ ፍቓድና ብኸመይ ከምዝተጠቐምናሉ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ጸብጸብ እንህበሉ ናይ ፍርዲ እዋን ይጽበዮና።
- ❖ ኣምላኽ ኣብ ልዕሊ ኩሉ ሥልጣን እንተልይዎ “ሰይጣንን ክፉኣት ሰባት ዝገብርዎ ድኣ ብኸመይ ኪግለጽ እዩ?” ሰይጣን ፍጡርን ኣብ ትሕቲ ምልኪ ኣምላኽ ዝነብር እዩ። ሰይጣን ኣብ ደቂ ኣምላኽ ስልጣኑ ድሩት ምዃኑ ካብቲ ኣምላኽ ዝፈቐደ ወጻኢ ክንቀሳቀስ ከምዘይክእልን ኣብ ልዕሊ ኣቦና ኢዮብ ዝተፈጸመ ነገራት መሃሪ እዩ (ኢዮብ 1)።
- ❖ ኣብ ሓሰማታት ኪሰፍሩ ፍቓድ ካብ ክርስቶስ ዝለመኑ “ሌጌዎን” ኣጋንንቲ ነንብብ (ማቴ 5፡12-13)
- ❖ ንሓዋርያት ክርስቶስ ብዝሃቦም ስልጣን ኣጋንንቲ ይእዘዝዎም ኔሮም፡ ሃዋርያት ከኣ ስለዚ ፍሉይ ስልጣን ሓጎስ ተሰመዖም። (ሉቃ 10፡17)
- ❖ ስለዚ ክርስትያን ንሰይጣንን ኩሉ ክፍኣቱን ኣይፈርህዎን እዮም። (ንኣብነት ጠንቕልቲ ብኸመይ እምነት ፈጣሪ ንዘጉደለ ሰብ ከም ዘታልልዎ ንዘክር...። ሓቀኛ ክርስትያን ብተንኮል ጠንቕልቲ ኣይታለልን። ግብ 16፡16-18)
- ❖ ሓይሊ ክፉኣት ሰባትውን ድሩት እዩ። ሓደ ሓደ እዋን ከምቲ ጊደዎን ዝበሎ “ኣምላኽ ምሳና እንተዝህሉ ደኣ ስለምንታይ እዚ ኹሉ ሕማቕ የጋጥመና?” ኢልና ንማረረሉ እዋን ኣሎ። (መሳፍንቲ 6፡13)

ንኹሉ ፍጥረት ዝመልኽ ኣምላኽ ኢና ንኣምን

- ❖ እቲ መልሲ ኣምላኽ እምነትና ንኸበሊ ዝገብሮ ነገራት እዩ። ስለዚ ድልየት ኣምላኽ ኣብ ልዕሌና ኩሉ ግዜ ሰናይ እዩ። እቲ ኩሉ ሰናይ ብሰንክና ንኸይወርጥ ግን ብዝተፈላለየ ነገር ክንሓልፍ ኣምላኽ ይፈቕድ።
- ❖ ከም ክርስቲያን ዋላ ብኣእምሮና ኣይንብጽሓዮ፡ ኣምላኽ ዘይቐጽጸሮ ነገር ኣይጋጥመናን እዩ። ኣምላኽ ይኣክል ምስዝብል ዕዮ እኩያት ሰባት የብቐዕ።
- ❖ እቶም እኩያት ሰባት ነቲ ዝተዋህቦም ነጻ ፍቓድ (መድረኽ፡ ስልጣን ኪኸውን ይኸእል) ብኸመይ ከምዝተጠቐምሉ ኣምላኽ ኪጸባጸቦም እዩ።
- ❖ ኣብ ከምዚ እዋን ክርስቲያን ከምቲ ንጉስ ዳዊት ዝጸለዮ ብልቢ ክንደግም ይግባእ “ኦ እግዚኣሔር ንምኽሪ ኣሒቶፊል ናብ ዕሽነት ክትልውጦ እልምነካ ኣሎኹ...ኣምላኽ ከኣ ንምኽሪ ኣሒቶፊል ከንቱ ገበሮ።” 2 ሳሙ 15፡31
- ❖ ብድሕሬኡ እዩ ቅ. ዳዊት “ኣምላኽ ምሳና እንተዘይነብር ...ሰባት ብሓርቐቶም መጥፍኡና ፡ ብህይወትና ከሎና ምውሓጡና...” እናበለ ዝዘመረ። መዝ 124፡2-8
- ❖ ንማርዶካይውን ካብቲ ናይ ሓማ ምስጢራዊ ውዲት ኣድሓኖ (ኣስ 7፡9-10)
- ❖ ታሪኽ ቤተክርስቲያን ከምዝምህረና፡ ንዘመነ ሰማዕታት ይኣክል ኢሉ ንቤተክርስቲያን ካብቲ ኩሉ ግፍዒ ናይ ንጉስ ኔሮ (ሮም) ብምምጻእ ንጉስ ቆስጦንጢኖስ ኣዕረፉ (ንኣብነት፡ ኣብ 10ይ ዓመት ንግስነት ኔሮ ጳውሎስን ጴጥሮስን ሰማእትነት ብ61 ዓ.ም ተቐበሉ)

ንኹሉ ፍጥረት ዝመልኽ ኣምላኽ ኢና ንኣምን

- ❖ ስለዚ ዋላ እኳ እግዚአብሔር ንገፋዒ ከጋፍዕ እንተፈቐደሉ፡ ዝኾነ ገፋዒ ግን ካብ ኢድ ኣምላኽ ኣየምልጥን እዩ። (ንኣብነት፡ ሳዖል ንቅ. ዳዊት ገፍፆ፡ ዳዊት ብሰንኪዚ ብዙሕ ከርተት በለ። ሳዖል ግን ካብ መቐጻዕቲ ኣይምለጠን 1ሳሙ 31፡ 1-8። ኣቤሰሎም ንኣብኡ ዳዊት ብዙሕ ገፍፆ ኣብ መጨረሻ ግን ብኣሰቓቂ ሞት ሞተ። ቃዖል ንኣቤል ክቐትሎ ስቕ ኢሉ ርኣዮ ካብ መቐጻዕቲ ግን ኣይምለጠን፡ ቀባሕባሕ እንዳበለን እንዳኹብለለን ዘመኑ ብራድን ፍርህን ኣሕለፈ ዘፍ 4፡8-14)።
- ❖ እምበኣር ኣምላኽ መላኺ ኩሉ እዩ። ዝፍጸሙ ዘበሉ ነገራት ከኣ ካብ ቈጽጽሩ ወጻኢቲ ኣይኮኑን።
- ❖ እግዚአብሔር ጥራይ ዝፈልጦ ንሕና በዚ ውሱን ኣእምሮና ክንበጽሖ ካብ ዘይንኽእል ሓደጋታት ከምዝሕልወና ከነስተውዕል ይግባእ።
- ❖ ከምኡውን ምልስ ኢልና ንነብስና ክንርእያ ይግብኣና። ኣምላኽ መላኺ ኩሉ እዩ። ናትና መላኺን ገዛእን ኣምላኽ እዩ።
- ❖ ከም ክርስቲያን ብኣምላኽ ዘይምለኽ (ካብ ኣምላኽ እንሓብኦ) ነገር ኪህልወና የብሉን። እንተዘይኮይኑ ኣብ ኣተኣማምናና ጉድለት ኣሎ።
- ❖ ጸሎት ናይ ቤተክርስቲያን ንዘክር። (ንኣኩተከ እግዚአ ወንዕብሃከ፡ ንባርከከ ወንትኣምነከ....)

በቲ ሰማይን ምድርን ዝፈጠረ ኣምላኽ ንኣምን

- ✧ ሳይንቲስት ሕቡእ ዝነበረ ብመጽናዕቲ ይረኽቡ። ዘይነበረ ነገር ግን ኣይፈጥሩን እዮም። (ንኣብነት እቲ ዝደቐቐ ንጥረ ነገር ኣተም ካብ ፍጥረት ኣምላኽ ኣትሒዙ ዝነበረ እዩ ብሰባት ዝተፈልጠ ግን ድሒሩ እዩ)
- ✧ ፈጣሪ ዝብል ስም ንኣምላኽ ጥራይ እዩ ዝውሃብ። ሰብ በቲ ኣምላኽ ዝፈጠሮ ኣእምሮ ጌሩ ይሰርሕ እምበር ኣይፈጥርን እዩ።
- ✧ “ኩሉ ብእኡ (ብክርስቶስ) ተፈጢሩ ኣሎ እሞ ኩሉ ብእኡን ንዕኡን እዩ ዝተፈጥረ” ቆሌ 1፡16
- ✧ ኣምላኽ ብመጀመርያ ምድርን ሰማያትን ፈጠረ (ዘፍ 1፡1)። ኣብ ሰማያት ትነብር ኣቦና... (ማቴ 6፡9)።
- ✧ ኣዋርያ ጳውሎስ ናብ ሣልሳይ ሰማይ ተመጥቐ (2 ቆረ 12፡2)።
- ✧ ሰማያት ብዙሓት ምዃኖምን ንዕኡቶም ዝፈጠረ ከኣ እዚ ንኣምኖ ኣምላኽ ምዃኑ ምርዳእ። ኣብ ሰማያትን ኣብ ምድርን ዝነብሩ ኩላቶም መላእኽትን ሰብን እንስሳንውን ብኣምላኽ ተፈጥሩ።
- ✧ ዝርአን ዘይርአን ዝፈጠረ። ካብቶም ዘይርአዩ “መንፊስ” ረቐቐቲ መላእክቲ ይርከብዎም። ኣብዚ ቅዱስ ቤት ብዙሓት ንዓና ዝሕልዉ መላእኽቲ ኣሎዉ።
- ✧ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ናብ ኣምላኽ ከይንቐርብ (ከይንጽሊ፡ ከይንጸውም ቃል ክርስቶስ ከይነንብብ) ዝቻለሱና ረቐቐቱ ርኹሳት መናፍስትውን ካብቶም ዘይርአዩ እዮም።

“አብ ቤት እግዚአብሔር ማለት አብታ ናይ ሓቂ
ዓንድን መሰረትን ዝኾነት ቤተክርስቲያን ህያው
አምላኽ፡ ከመይ ጌርና ክንነብር ከም ዝግብኣና
ክትፈልጥ ጽሒፈልካ አሎኹ።” 1ይ መልእኽቲ
ጳውሎስ ናብ ብመንፈስ ወዱ ዝኾነ ጢሞቴዎስ
3:15።

ንብፁእ ውቅዱስ ሣልሳይ ፓትርያርክ ኣቡነ እንጦንዮስ ብጥዕናን
ሰላምን ይሓልወልና!
ንቤተክርስቲያንናን ሃገርናን ድማ ሰላሙ ይሃብ።

• ከፋት መድረኽ ንሕቶን
ርእይቶን

ሰሚናር ንምድላው ዝተወከሰናሎም መጻሕፍቲ

- 1. ንተመሃሮ ስነ-መለኮት ቅ. ኣትናቴዎስ ዝተዳለወ መጽሓፍቲ
- 2. መግለጺ ጸሎተ ኃይማኖት ብፓፕ ሸኖዳ ተጻሒፉ፡ ብኣባ ፒጅሚ ናብ ትግርኛ ዝተቶርጎመ።
- 3. መርበብ ሓበሬታ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ኤርትራ፡ ንኡስ ሃገረ ስብከት ሰሜን ኣመሪካ (www.tewahdo.org)
- 5. መርበብ ሓበሬታ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ግብጺ፡ ሃገረ ስብከት ደቡባዊ ሰሜን ኣመሪካ (www.suscopts.org)

ብሓደ ጎይታ ብኢየሱስ ክርስቶስ ንኣምን
(ይቕጽል)